

Uutta suomalaista kuoromusiikkia
New Finnish Choral Music

100 JOULULAULUA

Lapsi-, nuoriso- ja naiskuorolle
sovittanut: *Ákos G. Papp*

3. OSA

Unkari – Määri – Tshekki – Slovakia – Kroatia – Puola

M119

Modus
Musiikki

100 JOULULAULUA

Lapsi,- nuoriso- ja naiskuorolle
sovittanut: *Ákos G. Papp*

3. OSA

Unkari – Määri – Tshikki – Slovakia – Kroatia – Puola

M119

ISMN M-55003-133--3

© Modus Musiikki Oy, 2000 Kokkola, Finland

III. OSA

Unkari

37. Betlehem sai tiedon kuulla. Unkarilainen kansansävelmä. Nimekäs musiikkieteilijä Tri István Volly, kansanlaulujen kerääjä ja Zoltán Kodályin läheinen työtoveri, lähetti mi-nulle vuosia sitten kirjansa *Karácsonyi és Mária-énekek* (Joulu- ja Maria-lauluja) sillä toi-vomuksella, että valikoisin sieltä muutaman sopivan laulun ja sovittaisin ne suomalaisten lapsi- ja nuorisokuorojen käyttöön. Tämä on yksi niistä. Laulu on peräisin Transsylvanian (Erdély) ja Nyírség-in seuduilta. Alunperin laulussa on ollut 12 säkeistöä, mutta minä käytän niistä vain neljää.

38. Betlehemin lapsi pieni. Unkarilainen kansansävelmä, lasten joululaulu Peregistä. Ylei-sesti tuttu Unkarissa, vaikkei sen kaikkia kahdeksaa säkeistöä lauletakaan enää. Löytyy edel-lämainitun Vollyn kirjasta.

39. Betlehemin mailla. Tuntematon vuodelta 1918. Kerrottakoon, että kuten muissakin maissa, myös Unkarissa perinteet, kansanmusiikki, kansan keskuudessa soitettu muu mu-siikki, soittotapa ja kansantanssit ovat vaikuttaneet tavalla tai toisella myös joululauluihin. On tehtävä selvä ero unkarilaisen kansanmusiikin ja kansan keskuudessa soitetun muun musiikin välillä. Tällä muulla musiikilla en tarkoita mitä tahansa viihdemusiikkia, vaan enti-ssä kotimaassani edelleen soitettua ja suosittua mustalaimsmusiikkia. Joskus aikaisemmin joka ikisessä ravintolassa soitti mustalaisorkesteri ja pitkään uskottiin, että jos mikään, niin se on aidosti unkarilaista. Mutta näin ei ole. Kerran jopa nuori Franz Liszt kiinnostui oman maansa kansan-lauluista ja suunnitteli, että hän lähtisi keräämään niitä vaikka reppu selässä. Hänellä ei kuitenkaan ollut vielä tietoa näistä eroista. Siksi myös hänen unkarilaisilla rapso-dioillaan on enemmän tekemistä ravintoloissa soitetun mustalaimsmusiikin kuin aidon kansan-musiikin kanssa. Tämä joululaulu ei siis ole kansansävelmä, vaan aivan selvästi mustalais-musiikin vaikutuksesta syntynyt. Ei sellainen, jonka tahdissa tanssitaan, vaan jota kuunnel-laan, yleensä suru puserossa (*hallgató*). Kaunis kappale.

40. Enkelin viesti. Sanojen lähde on *Patai Graduaali* 1666, mutta sävelmä on nuorempi: *Gimesi käsin-kirjoitettu virsikirja* 1844. Varsinkin maaseudulla on ennen vanhaan ollut tapa-na, että jouluaattona seurakunta kerääntyi kouluun aattohartauteen. Sen yhtenä osana koulu-laiset lukivat jouluevankeliumin (Luuk.2:1-20), säkeistö per lapsi. Tätä ennen, tai heti sen jälkeen veisattiin aina tämä virsi. Muistaakseni tämä on ensimmäinen jouluvirsi, jonka itse-kin, papin poikana, kuulin ja opin laulamaan.

41. Herra taivainen. Jouluvirsi Debrecenistä 1774. Sanat ranskalaisen skolastiikon, Pierre Abélardin (1079-1142) mukaan. Hän oli keskiajan loistavimpia teologeja, tiedemiehiä ja opettajia, Pariisin yliopiston perustaja, Bernard Clairvauxlaisen mystisismiä vastaan rationa-lismin julistaja. Hänet kuitenkin muistetaan eniten palavasta rakkaussuhteestaan ja salaisesta avioliitostaan kauniin nuoren oppilaansa Héloisen kanssa, jonka seurauksena hänen oma elä-mänsäkin sai traagisen käänteen.

42. Kuule, kello kaksitoista lyö. Löytyy Vollyn kirjasta ja on peräisin Bajasta. Tämän jou-lulaulun mielenkiintoisuus on, että se muistuttaa unkarilaisten yleisintä ja tyypillisintä tans-sia, jonka nimi on *csárdás*: kaksi askelta vasemmalle ja kaksi oikealle. Sanan kantasana on *csárda*, joka on vähän hienompi, muttei välttämättä herrasväelle tarkoitettu kapakka. Taval-lisessa kapakassa juodaan ja lauletaan, muttei syödä. Csárdassa tarjotaan myös lämmintä ruokaa. Kapakka on kylässä, csárda on pustalla. Aikamoinen harvinaisuus unkarilaisten jou-lulaulujen joukossa.

43. Pois jo pelko, paimenet. Tämäkin joululaulu on peräisin Peregistä ja löytyy Vollyn kir-jasta. Sen sanoja käyttivät mm. roomalaiskatoliset joulumessussa. Heillä oli tapana vas-taanottaa joulu musiikin avulla. Vielä 1970 tienoillakin pari viulunsoittajaa musisoi papin joulukuusen alla. Tämä sävelmä viittaa aivan selvästi siihen, että sitä soitettiin myös musta-laisorkesterin tyypisissä, tilapäisesti kootuissa porukoissa. Tähän vielä pieni huomautus: mustalaisorkesteri on tietty orkesterityyppi, jossa ei välttämättä soita pelkästään mustalaiset, vaan kuka tahansa, joka osaa ja haluaa soittaa. Lukiolaisena minäkin soitin poikien asunto-lan mustalaisorkesterissa, jossa olin *kontrás*.

44. Te paimenet, hiljaa. Kansansävelmä Bácskasta. Siellä eli aikanaan aika paljon saksan-kielisiä. Niinpä myös tämän laulun alkukieli on saksa. Sain laulun käsikirjoituksena ja sovit-tamattomana Ham-purista.

45. Maria armainen. Kansansävelmä Pohjois-Bácskasta. Tämäkin laulu kuuluu niihin, joita sain hampurilaiselta professorilta vaihdoksi niistä, joita minä lähetin hänelle. Aito helmi jou-lulaulujen joukos-sa, yksi oman kuoroni lemmikkeistä.

Määri

46. Maria käy ylitse vuoren. Alunperin saksankielinen joululaulu, kansansävelmä. En ole nähnyt sitä missään painettuna enkä sovitettuna. Sain sen pienelle paperilapulle kirjoitettuna Hampurista.

Tsekki

47. Jeesus pieni, uinahda. Perinteinen joululaulu viime vuosisadalta. Löysin sen, ihme kyl-lä, Hong Kongissa käytetystä kiinalaisesta, mutta englanninkielisestä virsikirjasta *Hymns of Universal Praise*. Virsikirja on yksi Kiinan kristittyjen, tarkemmin sanottuna kuuden protes-tanttisen kirkon tärkeimmistä yhteisistä julkaisuista. Kevyt, viehättävä, vähän tanssillinen sävelmä.

48. Vain pieni polku. Perinteinen, sekä melodialtaan, että sävellajiltaan vähän poikkeava, mutta hyvin herttainen pieni joululaulu. Tämänkin sain Hampurista.

49. Laulu pelastajallemme. Jouluvirsi, 1531. Laululla on jo ajan patinaa. Joitakin vuosia sitten tapasin Unkarissa tsekkiläisiä pappeja, jotka lahjoittivat minulle kirkkonsa upouuden virsikirjan: *Evangelicky Zpěvník* (1978). Sitä selaillessani löysin kolme erittäin hienoa ja arvokasta jouluvirttä. Tämä on niistä yksi (No.285).

50. Nöyryn mielin. Jouluvirsi, 1505. Polymetrinen, yllämainitusta virsikirjasta toinen so-vittamani (No.284).

51. Riemun ja ilon aika. Jouluvirsi, 1655. Yllämainitusta virsikirjasta kolmas (No.293). Koska en itse osaa tsekkiä, olen kiitollisuuden velkaa Jyväskylän konservatoriossa toimivalle tsekkiläiselle viulunsoiton opettajalle Stanislav Prochazkalle tekstien suomennoksista.

Slovakia

52. Oi, Joosef. Slovakiassa, niinkuin Unkarissakin, on pitkään ollut lasten, enimmäkseen poikien tapana vastaanottaa joulu sillä tavalla, että he tekivät puusta pienen tallin, johon he laittoivat nukken pieneen seimeen ja sen vierelle Joosefin ja Marian hahmot seisomaan, sekä muutaman pahvista tehdyn lehmän ja lampaan hahmon. Yksi poika kantoi sen ja kaksi muu-ta seurasi. He menivät talosta taloon, ovelta ovelle ja lauloivat mm. tämän laulun. Talon väki avasi oven, kuunteli laulun ja antoi pojille rahaa, omenoita tai leivoksia. Tämä tapa ei siis ole aivan samaa kuin meilläpäin tiernapoikien perinne. Laulun tausta on roomalaiskatolinen. Ei voi sanoa, että protestanttisissa joululauluissa Maria ja Joosef olisivat syrjässä, mutta kyl-läkin taka-alalla. Tätä laulua laulaessa on katsottava tarkkaan kaaret ja katkokaaret: tuleeko saman tavun kanssa yksi vai kaksi nuottia. Suomenkieli ei aina taivu toivottavalla tavalla. Tässä mielessä varsinkin neljäs säkeistö olisi hieman hankala ilman selkeitä ohjeita.

Kroatia

53. Suuri tieto. Joululaulu 1300-luvulta. Oli sattuma, että löysin sen, vieläpä amerikkalai-sesta virsi-kirjasta. Amerikan Evankelisen ja Reformoidun kirkon virsikirjassa *The Hymnal* (Saint Louis, 1956) tämä jouluvirsi on No.110. Se on kaunis ja erittäin kuorokelpoinen.

Puola

54. Uinahda, Jeesunen. Itä-Euroopan kauneimmat joululaulut löysin Puolasta. Käydessäni Varsovassa 1980 ostin useita levyjä. Vasta kotiin päästyäni selvisi, että yksi niistä sisälsi maineikkaan Mazowsze-yhtyeen ihastuttavasti esittämiä joululauluja. Tämä on vanha joulu-laulu, jota laulettiin varmuudella jo 1700-luvun toisella puoliskolla. Sen rytmi on masurkan rytmi. Joku voisi kysyä, että jos nuo puolalaiset laulut ovat niin kauniita, miksei niitä ole täs-sä kokoelmassa enempiä? Siksi, että viisi muuta tekemääni sovitusta on jo julkaistu aikai-semmin vihkosessa *20 joululaulua* (Fazer, 1984).

37) *Betlehem sai tiedon kuulla*

"Betlehem kis falucskában"

Unkarilainen

Suom. Hiljka Norkamo

Sov. Ákos G. Papp

♩ = 82

1.) *Bet - le - hem* sai tie - don kuul - la yö - lä en - kel - kuo - ron suul - la:
 2.) *Kor - ke - al - ta* tai - vaal - tan - sa hoh - ta - vai - nen en - kel - kan - sa
 3.) *Pai - me - net* kun ää - nen kuu - li, nou - si en - sin pel - ko suu - ri,
 4.) *Pol - vis - tuu* he mie - lin har - tain kii - tos - tan - sa sy - vää kan - tain.

etc.

38) *Betlehemin lapsi pieni*

"Kirje, Kirje, kisdedecske"

Unkarilainen

Suom. Hiljka Norkamo

Sov. Ákos G. Papp

♩ = 120

1.) *Bet - le - he - min* lap - si pie - ni, luok - sem - me on
 2.) *Sei - mes - sä* lie kyl - mä sul - la, pei - tet - tä ei
 3.) *Tuu - dit - te - lee* äi - ti las - ta, pien - tä kul - ta -
 4.) *Nu - ku, nu - ku,* lap - so - se - ni, ruh - ti - nas sä

käy - nyt tie - si. Pa - ran - taa voit mo - net
 an - taa mul - la. Py - hä Äi - ti vaat - teet
 o - me - nais - ta, hel - lin kä - sin nos - taa,
 Bet - le - he - min. Äi - ti - si vain on - han

etc.

39

Betlehemin mailla

"Kicsiny Betlehemben"

Unkarilainen 1918

Suom. Hilikka Norkamo
Sov. Ákos G. Papp

♩ = 72

Poco rubato

1.) *Bet - le - he - min mail-la* *rie - mu - ää - net rai - kui,* *tai - vaan Ju - ma - lal - le* *kii - tos - lau - lu kai - kui.*
 2.) *Tä - nään me - kin in - noin* *tääl - lä lau - la - kaam - me,* *näin kun suur - ta juh - laa* *jäl - leen vietää saamme.*
 3.) *Kiit - tä - käämme Herraa,* *pe - lastuk - sen tuo - jaa,* *Py - hän Äi - din poikaa,* *va - pahduk - sen suo - jaa.*

etc.

40

Enkelin viesti

"Mennyböl az angyal"

Sanat: Patai Graduál 1666

Sävelmä: Gimesi kéziratós énekeskönyv 1844

Unkarilainen

Suom. Hilikka Norkamo
Sov. Ákos G. Papp

♩ = 92

1.) *En - ke - li tai - vaan* *vies - tin on tuo - nut:* *Pai - me - net, —* *pai - me - net, —*
 2.) *Tai - vai - sen Luo - jan* *poi - ka nyt nuk - kuu* *sei - mes - sä, —* *sei - mes - sä. —*
 3.) *Luo - nan - sa siel - lä* *on Py - hä Äi - ti* *Ma - ri - a, —* *Ma - ri - a, —*
 4.) *Pai - me - net sil - loin* *läh - ti - vät mat - kaan* *jou - tui - saan, —* *jou - tui - saan, —*
 5.) *Sit - ten he jäl - leen* *taas ko - tiin kul - kee* *rie - mui - ten, —* *rie - mui - ten, —*

etc.

10

41

Herra taivainen

"Küldé az Úr Isten"

Unkarilainen joululaulu

Debrecen 1774

Suom. Hilikka Norkamo
Sov. Ákos G. Papp

♩ = 84

1.) *Her - ra tai - vai - nen,* *I - sä ar - moi - sin,* *luok - se Neit - sy - en*
 2.) *Tie - to rie - mui - nen* *hy - vän sa - no - man* *voi - min en - kel - ten*
 3.) *Lau - su ter - veh - täin:* *Her - ra kans - sa - si.* *O - le - va Hän näin*
 4.) *Py - hään hoi - vaa - si,* *huo - maan Neit - sy - en,* *Her - ra us - ko - vi*

1.) *Her - ra tai - vai - nen,* *I - sä ar - moi - sin,* *luok - se Neit - sy - en*
 2.) *Tie - to rie - mui - nen* *hy - vän sa - no - man* *voi - min en - kel - ten*
 3.) *Lau - su ter - veh - täin:* *Her - ra kans - sa - si.* *O - le - va Hän näin*
 4.) *Py - hään hoi - vaa - si,* *huo - maan Neit - sy - en,* *Her - ra us - ko - vi*

1.) *Her - ra tai - vai - nen,* *I - sä ar - moi - sin,* *luok - se Neit - sy - en*
 2.) *Tie - to rie - mui - nen* *hy - vän sa - no - man* *voi - min en - kel - ten*
 3.) *Lau - su ter - veh - täin:* *Her - ra kans - sa - si.* *O - le - va Hän näin*
 4.) *Py - hään hoi - vaa - si,* *huo - maan Neit - sy - en,* *Her - ra us - ko - vi*

etc.

42 *Kuule, kello kaksitoista lyö*

"Tizenkettöt vert már az óra"

11

Unkarilainen

Suom. Hilikka Norkamo
Sov. Ákos G. Papp

♩ = 116

1.) Kuu - le, kel - lo kak - si - tois - ta lyö!
 2.) Bet - le - he - min va - lo py - säh - tyy.
 3.) Kai - kuu lau - lu kirk - kain sä - ve - lin.
 4.) Kuu - luu ää - ni: "Rau - haa kans - san - ne!"

Kuin - ka kir - kas näin voi ol - la yö?
 Mi - kä sü - hen voi - si ol - la syy?
 Näät - kö, tuoll' on en - ke - lei - tä - kin!
 Rie - mul li - sen tie - don ker - rom - me:

etc.

12

43 *Pois jo pelko, paimenet*

"Ne féljetek pásztorok"

Unkarilainen

Suom. Hilikka Norkamo
Sov. Ákos G. Papp

♩ = 120

1.) Pois jo pel - ko, pai - me - net, pai - me - net, i - lo - tie - don ker - ron:
 2.) Ih - met - tä te kat - so - maan, kat - so - maan jos nyt ha - lu - at - te,
 3.) Oi kuin yö on on - ne - kas, on - ne - kas, siu - nat - tu se het - ki,

Va - pah - ta - ja teil - le nyt tä - nään tääll' on syn - ty - nyt.
 Bet - le - he - miin men - kää - te, siel - tä Hä - net löy - dät - te.
 jo - ka py - hän lap - so - sen, pie - no - kai - sen tai - vai - sen,

etc.